

Hegemonista maskuliinisuutta etsimässä

R.W. Connell (2005). *Masculinities*. University of California Press.

MIES- ja maskuliinisuustutkimuksen viitatuin tutkija on australialainen Raewyn (ent. R.W.) Connell. Erityisesti sukupuolta ja koulutusta käsittelevästä tuotannosta tunnetun Sydneyn yliopiston professorin (tiede)maailman laajuinen läpimurtoteos oli vuonna 1995 esijulkaisunsa saanut *Masculinities*.

Alkuperäisen teoksen 16 vuoden takaisesta ilmestymisestä huolimatta teos on edelleen ajankohtainen – Google Scholar-tietokannan mukaan teokseen kohdistetuista 3500 viittauksesta yli puolet on tehty vuoden 2005 jälkeen – jonka lisäksi sitä on käännetty yhä 2000-luvulla useille kielille. Käsissämme oleva, uusittu englanninkielinen painos julkaistiin vuonna 2005.

Tässä tekstissä keskitymme erityisesti kirjan myötä esille nostettuun hegemonisen maskuliinisu-

den käsitteeseen. Vaikka Connell on työskennellyt käsitteen parissa jo 1980-luvulta alkaen¹, suurimman huomionsa se on saanut vasta *Masculinities*-teoksen myötä. Kyseessä on yksi keskeisimmistä ja käytetyimmistä mies- ja maskuliinisuustutkimuksen käsitteistä.

Vuoden 2005 painos muodostuu kolmesta ensimmäisen painoksen osasta sekä Connellin kirjoittamasta uudesta johdantoluvusta. Ensimmäisessä osassa Connell esittelee maskuliinisuustutkimuksen keskeisimmät suuntauukset tarkastellessaan muun muassa maskuliinisuuden sosiaalista luonnetta ja maskuliinisuustutkimuksen historiaa. Toinen osa koostuu neljästä tutkimuskuvauksesta viimeisen keskittyessä maskuliinisuuden historialliseen luonteeseen ja miehuuden politiikkoihin.

MASKULIINISUUS VUOROVAIKUTUKSEN PIIRTEENÄ

Lähtökohta on selvä – sosiaalikonstruktivistina tunnetun Connellin mukaan maskuliinisuus ja feminiinisyys eivät perustu sukupuolten ”luonnollisiin” ominaisuuksiin, vaan hän näkee ne piirteinä, joita liitetään sukupuoliin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Teoksen alussa Connell kuvaa, kuinka yleiseen konstruktivistiseen maskuliinisuus- ja sukupuolikäsitykseen on päädytty kolmiportaisesti. Ensimmäinen yritys maskuliinisuuden tieteellistämiseen tapahtui psykoanalyttisen tutkimuksen piirissä, jonka jälkeen maskuliinisuuksien tutkimus siirtyi sosiaalipsykologisten sukupuolirooliteorioiden piiriin. Nykyistä yhteiskuntatieteellistä maskuliinisuuksien tutkimuksen

paradigmaa hallitsee sosiaali-
konstruktivistinen ymmärrys su-
kupuolesta.

Connell korostaa, kuinka mas-
kuliinisuudet ovat aina kulttuuri-
ja tilannesidonnaisia sekä muo-
dostuvat suhteessa kulttuurisiin
feminiinisyysiksi. Tilannesidon-
naista maskuliinisuutta hän kuvaa
maskuliinisuuksien kulttuurisella
repertuaarilla, josta yksilö voi va-
lita kulloiseenkin tilanteeseen so-
pivan käyttäytymismallin. Näin
ollen yksilö voi eri tilanteissa toi-
mia ”kuin mies” tai esiintyä lastaan
hoivaavana isänä. Maskuliinisuus-
ien kulttuurisidonnaisuutta Con-
nell alleviivaa toteamalla kuinka
esimerkiksi maskuliinisuuden
käsitettä ei kaikissa kulttuureissa
tunneta.

Purkaessaan kulttuurillis-
ta konstruktiota yhtenäisestä ja
”luonnollisesta” maskuliinisuus-
desta Connell hahmottelee viite-
kehyksen, jossa hän kuvaa neljää
(karikatyyristä) toistensa kanssa
vuorovaikutuksessa olevaa mas-
kuliinisuuden muotoa. Nämä ovat
hegemoninen (*hegemony*), alistei-
nen (*subordination*), myötämie-
nen (*complicity*) ja marginalisoitu
(*marginalization*) maskuliinisuus.

Yhteiskuntatieteellisissä dis-
kursseissa vakiintuneella, mutta
kiistanalaisella *hegemonisen* mas-
kuliinisuuden käsitteellä Connell
tarkoittaa (ajan ja paikan suhteen
vaihtuvan) valtakulttuurin hyväk-
symää maskuliinisuuden konst-
ruktiota, joka hallitsee käsityksiä
normaaleista ja järkevästä tavois-

ta ”olla mies”. Yhteiskunnallista
ylivaltaa ja hallintaa kuvaavaan
gramscilaiseen hegemonia-käsit-
teeseen viittaavaa konstruktiota
voidaan ymmärtää sukupuolittu-
neiden käytäntöjen nivoutumana,
jotka pitävät yllä patriarkaalis-
vallon oikeutusta sekä miessuku-
puolen hallitsevaa asemaa.

Alisteiseksi maskuliinisuudeksi
(euroamerikkalaisessa viitekehyk-
sessä) Connell nimeää muun mu-
assa homoseksuaalisten miesten
maskuliinisuuden – hegemonises-
sa viitekehyksessä homoseksuaali-
suus vertautuu feminiinisyteen.

Myötämieliseksi maskuliini-
suudeksi Connell määrittelee ne
maskuliinisuuksien muodot jotka
eivät edusta hegemoniaa, mutta
hyötyvät siitä ”patriarkaalis-
osingon” – muun muassa korkea
yhteiskunnallinen asema tai pa-
rempi palkka – kautta. Myötämie-
lisiä maskuliinisuuksia edustavat
miehet muodostavat Connellin
mukaan kenties suurimman mas-
kuliinisuuksien ryhmän, sillä suu-
rin osa esimerkiksi perheitään ja
vaimojaan rakastavista, kunnioit-
tavista ja väkivallattomista mie-
histä saa kuitenkin osuutensa pa-
triarkaalisesta osingosta.

Marginalisoiduiksi Connell ni-
meää muun muassa yhteiskunta-
luokan tai etnisen taustan pohjalta
hegemonisuudesta eroavat mas-
kuliinisuudet.

Hegemonisen maskuliinisuus-
den kiistanalaisuutta kuvaa sen
kohtaama kritiikki, joka on koh-
distunut muun muassa käsitteelli-

seen epäselvyyteen ja monitulkintai-
suuteen². Sitä, mihin maskuliini-
nisuuden käsitteellä ylipäättävästi
viitataan, on pidetty epäselvänä
– Connellin mukaan neljä kes-
keisintä ja toisistaan keskeisesti
poikkeavaa tapaa määritellä mas-
kuliinisuutta ovat essentialistinen,
positivistinen, normatiivinen ja
semioottinen. Myös käsitteeseen
liitetty heteronormatiivisuus on
saanut kritiikkiä, sillä sen on näh-
ty oikeuttavan ja hyväksyttävän
miesten ja naisten välisiä eroavai-
suuksia.

Maskuliinisuuden käsitteen
voidaan nähdä myös unohtavan
sukupuolien sisäiset erot kes-
kittyydessään sukupuolten välisiin
eroihin. Hegemonisen masku-
liinisuuden käsitteellistä moni-
tulkintaisuutta kuvaa kysymys
siitä, kuka edustaa hegemonista
maskuliinisuutta – Marlboro-
miehet, elokuvatähdet, urheilijat
vai huippujohtajat? Esimerkiksi
sosiaalinen valta ei yksistään riitä
täyttämään hegemonisen masku-
liinisuuden ideaalia. Käsitettä on
kritisoitu myös sen kohtaamat-
tomuudesta ”miesten eletyn elä-
män” kanssa, jonka lisäksi sen on
nähty tuottavan yksinkertaistuksia
sukupuolten välisistä suhteista.

LÄNSIMAISEN MASKULIINISUUDEN KOLONISAATIO

Sittemmin, Masculinitiesin jul-
kaisun jälkeen, Connell on jatka-
nut hegemonisen maskuliinisuus-
den käsitteellistämistä esitetyn

kritiikin pohjalta³. Hän puoltaa yhä käsitteen merkitysten moninaisuutta, sillä ymmärrys useista erilaisista maskuliinisuuksista on yleisesti hyväksytty miestutkimuksen parissa. Connellin mukaan hegemonisen maskuliinisuuden ei tarvitse myöskään ilmetä jokapäiväisessä elämässä tyypillisimpänä piirteinä poikien ja miesten keskuudessa. Hegemonia toimii pikemminkin esimerkkien tuottamina, kuten urheilusankareiden tai rock-tähtien muodossa. Näin hegemonia on ideaalinen malli, jota miehet ja pojat noudattavat vaihtelevissa mittasuhteissa.

Sen sijaan Connell toteaa, että ymmärrys sosiaalisista suhteista on liian yksinkertainen ja hän korostaa tarvetta laajempaan ymmärrykseen sukupuolihierarkioista. Ongelmalliseksi Connell näkee myös yleisen tulkinnan maskuliinisuuksista piirreorian kaltaisenä piirteiden kokoelmana, joiden myötä maskuliinisuuksia voidaan tarkastella kiinteiden tunnuspiirteiden myötä. Yhdeksi käsitteen keskeiseksi kehityskohteeksi Connell onkin nostanut ymmärryksen ”maskuliinisuuksien maantieteestä”. Hän toteaa että maskuliinisuuden suurin murros ei ole esimerkiksi ”länsimaisen maskuliinisuuden pehmeneminen”, vaan sen kolonisaatio – länsimaisen maskuliinisuuden laajentuminen globaaliksi maskuliinisuudeksi.

Kun Masculinitiesin ensipainoksesta on kulunut puolitoista vuosikymmentä, on helppo havaita teoksen saavuttama arvostettu mutta kiistelty asema sekä yhteiskuntatieteellisessä mies- ja maskuliinisuus- että sukupuolentutkimuksessa yleisestikin ottaen. Näyttää siltä, että teos tulee myös pitämään asemansa kiistanalaisena ”uutena klassikkona”. Samanaikaisesti sen kuvamaat käsitteet, kuten hegemoninen maskuliinisuus, ovat kuitenkin jatkuvasa merkitysten läpivirtauksessa, muuttuen asiayhteyden, ajan ja paikan mukana. Tämä korostaa kyseisten käsitteiden ja sisältöjen merkitysten ymmärtämisen ja kriittisen tarkastelun merkitystä myös jatkossa.

Petteri Eerola
*KM, tohtorikoulutettava
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto*

Teemu Kuosmanen
*YTM, jatko-opiskelija
yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto*

³ Ks. esim. seuraavat teokset:

Kessler, S. J., Ashenden, D. J., Connell, R.W. & Dowsett, G. W. 1982. *Ockers and disco-maniacs*. Sydney: Inner City Education Center.

Carrigan, T., Connell, R.W. & Lee, J. 1985. *Toward a new sociology of masculinity*. *Theory and Society* 14 (5), 551-604.

Connell, R.W. 1987. *Gender and power*. Sydney: Allen and Unwin.

Connell ja James Messerschmidt ovat pohtineet käsitteen kohtaamaa kritiikkiä yksityiskohtaisesti artikkelissa: Connell, R.W. & Messerschmidt, J. 2005. *Hegemonic masculinity. Rethinking the concept*. *Gender & Society* 19 (6), 829-859

Connell, R.W. & Messerschmidt, J. 2005. *Hegemonic Masculinity. Rethinking the Concept*. *Gender & Society* 19 (6), 829-859.